

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı: 1992/42

Karar Sayısı : 1992/53

Karar Günü : 22.12.1992

R.G. Tarih-Sayı :06.01.1994-21810

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Midyat Ağır Ceza Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 12.4.1991 günlü, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinin ikinci fıkrası yönünden Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY :

Türk Ceza Yasası'nın 202/2., 80., 219/son maddeleri gereğince oniki yıl ağır hapis cezasına hükümlü tarafından Midyat Ağır Ceza Mahkemesi'ne verilen 22.6.1992 tarihli dilekçe ile ağır hapis cezasının beşte birini çekmesi halinde meşruten tahliye edilmesine olanak veren 3713 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinin kendisine uygulanmasını önleyen aynı Yasa'nın geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması istenilmiştir.

Midyat Cumhuriyet Başsavcılığının görüşünü alan Mahkeme, Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bularak (c) bendinin Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinin ikinci fıkrası yönünden iptali için 23.6.1992 günlü kararıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A. İptali İstenen Yasa Kuralı :

3713 sayılı Yasa'nın iptali istenen kuralı şöyledir :

"Geçici Madde 4.- 8.4.1991 tarihine kadar;

a).....

b).....

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının "Devlet İdaresi Aleyhinde İşlenen Cürümler" başlıklı üçüncü babında yer alan hükümlere aykırı hareket edenler ile Bankalar Kanununa aykırı hareketle bankalardan haksız ve usulsüz para alanlar, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanun hükümlerine muhalefet ederek menfaat temin edenler; usulsüz, yolsuz ve gerçek dışı işlemlerle ihracat, ithalat ve yatırım teşvikleri suretiyle vergi iadesi, prim, kredi, faiz farkı ve benzeri adlarla kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenler, yukarıda belirtildiği şekilde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıkları ve bunların fer'ilerini zamanaşımına bakılmaksızın ödemedikleri takdirde,

d).....

Hakkında bu Kanunun geçici 1 inci maddesi hükümleri uygulanmaz. Ancak, bu maddede sayılan suçlar dolayısı ile verilen ölüm cezaları yerine getirilmez. Bu hükümlüler hakkında;

Ölüm cezasına hüküm giyenler 20 yıllarını; müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 15 yıllarını; diğer şahsî hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 1/3 ünü; çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu sürelerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı süreler de hesaba katılır. Bu hükümlüler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek 2 nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz.

Geçici 2 nci madde (son fıkrasındaki Geçici 1 inci maddeye yapılan atıf hükmü hariç) ve Geçici 3 üncü madde hükümleri, bu hükümlüler hakkında da uygulanır."

B. İlgili Yasa Kuralı :

"Geçici Madde 1.- 8/4/1991 tarihine kadar işlenen suçlar sebebiyle;

a) Verilen ölüm cezaları yerine getirilmez. Bu durumda olanlar 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19 uncu maddesi hükmüne göre çekmeleri gereken cezalarının on yılını,

b) Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanlar çekmeleri gereken cezalarının sekiz yılını,

c) Diğer şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin beşte birini,

Çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu sürelerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı süreler de hesaba katılır.

Bu hükümlüler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek 2 nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz."

C. Dayanılan Anayasa Kuralları :

İtirazın gerekçesinde dayanılan Anayasa kuralları şunlardır.

1. "MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."

2. "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Servet TÜZÜN, Oğuz AKDOĞANLI, İhsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Samia AKBULUT, Haşim KILIÇ ve Yalçın ACARGÜN'ün katılmalarıyla 8.9.1992 günü yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen yasa kuralı ile iptal istemine dayanak yapılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

A. Dava Konusu Fıkranın Anlam ve Kapsamı :

3713 sayılı Kanunun geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde;

- Türk Ceza Yasası'nın 202- 281. maddeleri hükümlerine aykırı hareket edenler,

- Bankalar Kanununa aykırı hareketle bankalardan haksız ve usulsüz para alanlar,

- 1918 sayılı Kanun hükümlerine muhalefet ederek menfaat temin edenler,

- Usulsüz, yolsuz ve gerçek dışı işlemlerle ihracaat, ithalat ve yatırım teşvikleri suretiyle vergi iadesi, prim, kredi, faiz farkı ve benzeri adlarla kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenler hakkında Yasa'nın geçici 1. maddesinden yararlanabilmeleri için kimi koşullar getirilmektedir.

Buna göre; yukarıda belirtilen hükümlere aykırı hareket edenler, haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıklarını ve bunların fer'ilerini zaman aşımına bakılmaksızın ödemedikleri takdirde geçici 1. maddeden yararlanamazlar.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu :

Anayasa'nın 38. maddesinde, ceza hukuku alanında yapılacak düzenlemelerde yasa koyucunun suç ve cezalara ilişkin uyması gereken temel ilkeler belirlenmiştir. Suç ve cezalara ilişkin bu ilkelerin gözetilmesi koşuluyla ne tür eylemlerin suç sayılacağı, suç sayılan eylemlere ne kadar ve ne tür ceza verileceği, nelerin cezayı ağırlaştırıcı ya da hafifletici neden sayılacağı yasa koyucunun takdir alanı içindedir.

Suç ve ceza yönünden sınırları belirtilen bu takdir alanı, ceza sisteminin tamamlayıcı bölümünü oluşturan infaz hukuku için de geçerlidir. Bu nedenle yasakoyucu, şartla salıverilme de hükümlünün yararlanma koşullarını, suç türüne göre ayırım yaparak zaman içinde toplumsal koşul ve gereklere göre serbestçe farklı biçimde takdir edebilir.

Geçici 4. maddenin (c) bendinde belirtilen suçları işleyenler için özel salıverme şartlarının öngörülmesi Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararında belirtildiği gibi, yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı olacağı anlamına gelmez. Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik mutlak anlamda bir eşitlik olmayıp, haklı nedenlerin ve ayrı konumların bulunmaması durumunda uygulanacak bir ilkedir.

Geçici 4. maddenin (c) bendinde sayılan suçları işleyenlerin bent hükmünde belirtilen şekilde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıklarını ve bunların fer'ilerini zamanaşımına bakılmaksızın ödemeleri koşuluna tabi tutularak şartla tahliyesini öngören dava konusu kural için yasakoyucuyu farklı düzenlemeye yöneltten haklı nedenler vardır. Toplum düzeni ve kamu yararı gözetilerek suça göre ayırım yapılmış, değişik adlarla kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenlerin şartla salıverilmesi için ayrıca sağladıkları menfaat karşılıklarını ve fer'ilerini ödeme koşulu getirilmiştir.

Suçun neden olduğu zararın ödenmesi ile şartla salıverme kurumu arasında ilişki kurulmasının çeşitli örnekleri mevcuttur.

Şartla salıverilmede her türlü zararın ödenmesi koşulu kimi yabancı infaz yasalarında görülmektedir. Verilen zararın veya sağlanan menfaat karşılığının ödettirilmesinin cezaya ve şartla salıvermeye etkisini düzenleyen kurallar hukukumuzda da mevcuttur. Türk Ceza Yasası'nın 532. maddesinde iade veya zararın tazmininin kimi koşullarda cezanın tayininde üçte ikiye varan indirim sebebi olarak kabul edilmiştir. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un şartla salıverilmeyi düzenleyen 19. maddesinde, şartla salıverilmenin hükümlünün maddî gücü nisbetinde kişisel hakları tazmin etmesi şartına talik edilebileceği öngörülmektedir.

Bu nedenlerle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinin ikinci fıkrası yönünden Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılık görülmemiştir.

VI- SONUÇ :

12.4.1991 günlü, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinin ikinci fıkrası yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN, Mustafa GÖNÜL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

22.12.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa GÖNÜL	Mustafa ŞAHİN	Oğuz AKDOĞANLI

Üye	Üye	Üye
İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN	Ahmet N. SEZER
Üye		Üye
Haşim KILIÇ		Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY GEREKÇESİ

12.4.1991 günlü, 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde geçen 1918 sayılı Yasa'ya ilişkin red kararına, 31.3.1992 günlü, Esas 1991/18, Karar 1992/20 sayılı Anayasa Mahkemesi kararı için belirttiğimiz gerekçelerle karşıoy kullandık. Bu gerekçeyi yinelemekle yetiniyoruz. 22.12.1992

Başkan	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY YAZISI

İtiraz yoluna başvuran Mahkeme'nin gerekçeli kararından anlaşıldığına göre, Türk Ceza Yasası'nın 202/2., 80. ve 219/son maddeleri gereğince sonuç olarak 12 yıl ağır hapis, hapis, 1.038.656.-TL. ağır para cezası ile cezalandırılan, memuriyetten sürekli yoksun kılınan ve hakkında Türk Ceza Yasası'nın 40. maddesi uygulanan hükümlüyle ilgili ceza infaz edilmektedir.

Hükümlü hakkında da 3713 sayılı Yasa'nın Geçici 1. maddesinde öngörülen 1/5 oranındaki koşullu salıverme kuralının uygulanması istenmiştir. Ancak, hükümlülüğe esas olan eylem anılan Yasa'nın Geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki "Devlet İdaresi Aleyhinde İşlenen Cürümler" faslında yer aldığı için ancak 1/3 oranındaki koşullu salıverme olanağı söz konusu olmaktadır. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, hükümlü aleyhindeki bu kuralın, Anayasa'nın 2. maddesindeki "hukuk Devleti" ve 10. maddesindeki "Yasa önünde eşitlik" ilkelerine aykırı olduğu görüşündedir.

Anayasa Mahkemesi'nin redle sonuçlanan çoğunluk kararına dayalı gerekçesinde özetle şöyle denilmektedir:

Anayasa'nın 38. maddesinde, ceza hukuku alanında yapılacak düzenlemelerde suç ve cezalara ilişkin olarak yasa koyucunun uyması gereken temel ilkeler belirlenmiştir. Suç ve ceza

yönünden sınırları belirtilen bu takdir alanı, ceza sisteminin tamamlayıcı bölümü nü oluşturan infaz hukuku için de geçerlidir. Koşullu salıverilmeye ilişkin Geçici 1. maddede belirtilen sürelerle ek olarak Geçici 4. maddenin (c) bendinde belirtilen suçları işleyenler için özel Salı verme koşullarının öngörülmesi Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmaz. İtirazlı kuralda sayılan suçları işleyenlerin bent hükmünde belirtilen biçimde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları yarar karşılıklarını ve bunların türevlerini zamanaşımına bakılmaksızın ödemeleri koşuluna bağlı tutularak koşullu salıverilmelerini öngören dâva konusu kural için yasakoyucuyu ayırık düzenlemeye yönelten haklı nedenler vardır.

Toplum düzeni ve kamu yararı gözetilerek suç durumuna göre ayırım yapılmış, değişik adlarla kamu kaynaklarından haksız yarar sağlayanların koşullu salıverilmeleri için ayrıca ödeme koşulu getirilmiştir.

Hemen işaret etmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi, 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın Geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine ilişkin 22.12.1992 tarihli bu RED kararından tahminen bir yıl önce, yani 8.10.1991 günlü, Esas: 1991/34, Karar: 1991/34 sayılı kararında ise, aynı Yasa'nın 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki benzer düzenlemeyi, Anayasa'nın 2. maddesindeki "hukuk Devleti" ve 10. maddesindeki "Yasa önünde eşitlik" ilkelerine aykırı bularak İPTAL etmiştir. Karşılığımızı güçlendiren iptal gerekçesini aynen aktarmayı zorunlu ve yararlı görmekteyiz:

"Suçlu, topluma uyum güçlüğü gösteren ve uyumsuzluğunu suç işlemekle açığa vuran kimsedir. Cezanın caydırıcılığı ve suçlunun topluma uyum sağlayabilmesi, başka bir deyişle topluma yeniden kazandırılması, ceza politikasının temel ilkesini oluşturur. Toplumun suça verdiği önem ve suçun ağırlığı, cezanın farklılaştırılmasına ya da ağırlaştırılmasına esas olur. Bu husus, devletin cezalandırma

politikasına uygun olarak yasakoyucunun bu konudaki değerlendirmesi ve takdiriyle belirlenir.

Ancak, cezanın çektirilmesi, işlenen suçun türüne bağlı olmaksızın, suçlunun topluma uyum sağlamasını ve topluma yeniden kazandırılmasını amaçlar.

Bu amacın gerçekleştirilebilmesi, suça bağlı kalmadan ayrı bir programın uygulanmasını gerektirir. Tüm çabalar, suçlunun uyumsuzluğuna neden olan psikolojik, çevresel, sosyal ve kişisel etkenlerin belirli bir infaz programı içinde giderilerek, suça yeniden yönelmesini önlemektir. Bu program, suça göre değil, suçlunun infaz süresince gösterdiği davranışlarına ve gözlenen iyi durumuna göre düzenlenecektir. Bu da infazın, mahkûmların işledikleri suçlara göre bir ayırma gidilmeden, aynı esaslara ve belirli bir programa göre yapılmasını ve sonuçlarının gözlenmesini gerektirir. Aynı miktar cezayı alan iki hükümlüden birinin, sırf suçunun türü nedeniyle daha uzun süre ceza çektikten sonra şartla salıverilmesi, cezaların farklı çektirilmesi sonucunu doğurur ve bu iki mahkûm arasında eşitsizliğe neden olur.

Şartla salıvermede çağdaş eğilim, özgürlüğü bağlayıcı cezanın yasalarda belirlenecek alt sınırının infaz kurumunda geçirilmesi koşuluyla, suçlunun kişiliğindeki gelişmeleri gözleyerek uygun zamanın belirlenmesi yönündedir. Bu yöntemde işlenen suçun, şartlasalıverme açısından belirleyici bir niteliği yoktur.

Böylece, infaz yönünden eşit ve aynı durumda bulunan mahkûmlar arasında şartlı salıverme bakımından ayrı uygulama, Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen "yasa önünde eşitlik" ilkesine uygun düşmemekte ve bu ayrılığın haklı bir nedeni de bulunmamaktadır." (AMKD 27/2, s.578-579)

Anayasa Mahkemesi, "yasa önünde eşitlik" ilkesine aykırılığı daha belirgin kılan, kimi hükümlüler bakımından çekilecek cezayı farklılaştırıp ağırlaştıran dâvalı kuralı, infaz hukukunun temel ilkelerine ve Anayasa'nın "hukuk Devleti" ilkesine de aykırı bulmuştur. (AMKD 27/2, s.579-580)

Görülüyor ki, Anayasa Mahkemesi, aynı Yasa'nın aynı Geçici maddesinin eş amaçlı ve koşut konumdaki dâvalı iki kuralı hakkında on aylık bir arayla birbiriyle çelişen iki karar vermiştir. İlk kararda infaz hukukunun insancıl, çağdaş, uygar ve evrensel ilkeleri gerekçeye dayanak oluşturmaktadır. İkinci kararda ise, zorlayıcı bir yorumla, "toplum düzeni" ve "kamu yararı" öğelerinin, gerekçenin eksenini oluşturması istenmiştir. Aksi yönde sonuçlar doğuran bu durum, Anayasa Mahkemesi kararlarının toplum katındaki saygınlık değerlendirmelerine temel olan ölçütlerden "tutarlılık", "süreklilik" ve "güvenirlilik" özelliklerini gölgelemektedir. Oysa, "... suçun türüne bağlı olmaksızın, suçlunun topluma uyum sağlamasını ve topluma yeniden kazandırılmasını..." amaçlayan bir ceza infaz yönteminde, en az RED ile sonuçlanan ikinci karardaki kadar "toplum düzeni"ne sağlıklı bir katkının ve çok boyutlu bir "kamu yararı"nın varlığı yadsınamaz.

3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın koşullu salıverilmeye ilişkin Geçici 1. maddesinde belirlenen sürele ek olarak, Geçici 4. maddenin (c) bendinde sayılan suçları işleyenler için özel salıverilme koşullarının öngörülmesi, suçun türüyle cezanın çektirilmesini özdeşleştiren bir yanlışı beraberinde getirmektedir. Davalı kuralda belirtilen suçlar dolayısıyla "... kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenler, yukarıda belirtildiği şekilde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıkları ve bunların fer'ilerini zamanaşımına bakılmaksızın ödemedikleri takdirde, ..." haklarında bu Yasa'nın Geçici 1. maddesiyle getirilen ve hükümlülük sürelerinin beşte birini tamamlamaları halinde de koşullu salıverilme hükmünün uygulanmaması, kuşkusuz kamu kaynaklarına verilen yararın ödettirilmesini amaçlamaktadır. Ancak, bunu ceza tehdidine dönüştürerek, zararı ödeme olanağı bulunanla bulunmayan hükümlüler arasında eşitsizliğe yol açmanın, hukuk devleti ilkesi ile bağdaşır yanı yoktur.

Açıklanan nedenlerle 3713 sayılı Terörle Mücadele Yasası'nın Geçici 4. maddesinin özel salıverilme koşullarını öngören ve itiraz yoluyla iptali istenen (c) bendini Anayasa'nın 2. maddesindeki "hukuk Devleti" ve 10. maddesindeki "yasa önünde eşitlik" ilkeleri ne aykırı gördüğümden iptali gerekeceği düşüncesiyle çoğunluk kararına karşıyım.

Üye

Mustafa GÖNÜL

Esas Sayısı: 1992/42
Karar Sayısı : 1992/53

KARŞIOY YAZISI

25.12.1991 günlü, Esas:1991/49, Karar:1991/54 sayılı karar nedeniyle yazdığım Karşioy Gerekçesini bu karar için de tekrarlıyorum.

Üye

Selçuk TÜZÜN

KARŞIOY GEREKÇESİ

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi, Anayasa Mahkemesi'nin 19.7.1991 gün, 1991/15-22 sayılı, 8.10.1991 gün, 1991/34-34 sayılı ve 8.10.1991 gün, 1991/36-35 sayılı iptal kararlarında belirtilen gerekçelerle Anayasa'ya aykırıdır; iptali gerekir. Bu nedenlerle çoğunluğun görüşüne katılmıyorum. 22.12.1992

Üye

Ahmet N. SEZER